Waterlands Archief

Kadernota 2026-2029

HOOFDDOELSTELLING

De gemeenten van de regio Waterland vallen als overheidsorganen onder de Archiefwet en de Colleges van Burgemeester en Wethouders zijn zorgdragers voor het archief. De daaruit voortvloeiende taken van de deelnemende gemeenten zijn deels gedelegeerd aan het Waterlands Archief en vastgelegd in de Gemeenschappelijke Regeling. De Wet Gemeenschappelijke Regelingen op basis waarvan taken kunnen worden gedelegeerd biedt de wettelijke grondslag hiervoor. Daaruit vloeien de volgende kerntaken van het Waterlands Archief voort: publiek, beheer en toezicht.

Publiek: beschikbaar stellen van de collectie aan een zo breed mogelijk publiek, in de studiezaal, via de website en door educatie en voorlichting.

Beheer: beheer van de archieven en deze toegankelijk maken door inventarisatie, overbrenging van gemeentelijke archieven en acquisitie van particuliere archieven die een aanvulling vormen op de collectie.

Toezicht: advies aan archiefvormers over informatiebeheer en inspectie van tijdige overdracht van de gemeentelijke archieven en van de kwaliteit van de archiefvorming bij de aangesloten gemeenten.

ALGEMEEN

Het Waterlands Archief heeft verschillende maatschappelijke functies: collectief geheugen, duurzaam toegankelijke bron van informatie, betrouwbare informatiebron, expertisecentrum en toezichthouder. Samen met onze partners zorgen we dat onze gezamenlijke klant de juiste diensten ontvangt.

Het Waterlands Archief is het betrouwbare geheugen van de regio Waterland.

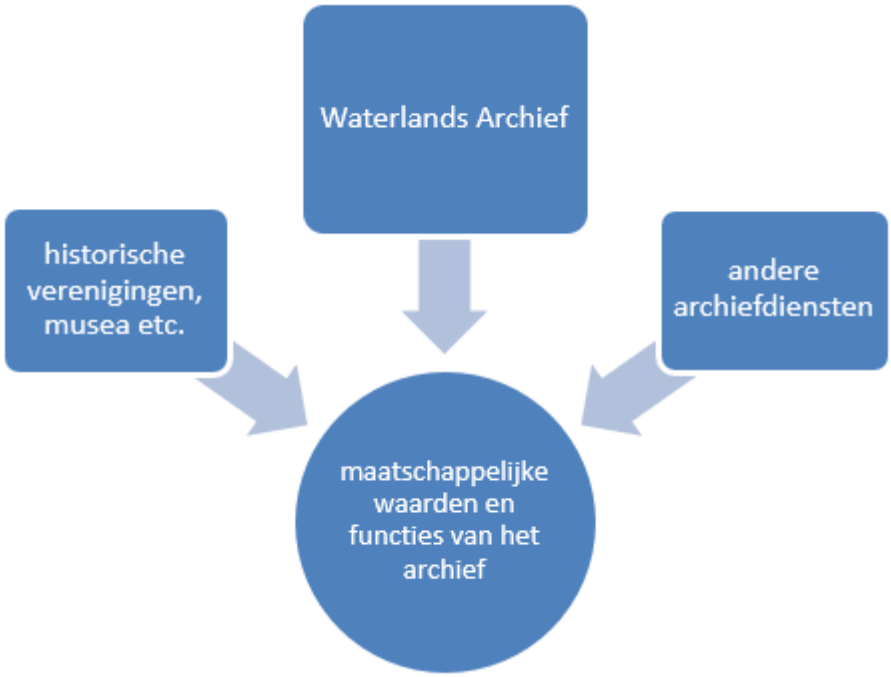
ONTWIKKELING

Eind 2024 is het uitvoeringsplan 2026-2029 Samen werken aan het geheugen van regio Waterland door het bestuur van het Waterlands Archief vastgesteld. Dat doet het WA niet alleen maar samen met de gemeenten van Waterland en hun inwoners. Wij zijn er door én voor de regio Waterland. Door actief archieven te verwerven, door samen te werken aan archiefvorming, door onderzoekers te ondersteunen in hun publicaties en door samen te werken met erfgoedinstellingen. Vandaar de titel:

Samen werken aan het geheugen van regio Waterland.

UITVOERING

Bij de uitvoering van onze visie en missie maken we gebruik van onderstaand dienstverleningsmodel. Daarbij staan onze maatschappelijke functies centraal en niet de organisatie. Samen met onze partners zorgen we er zo voor dat onze gezamenlijke klant de juiste diensten ontvangt.

Het jaar 2026 is het eerste uitvoeringsjaar van het uitvoeringsplan. Centraal in dit plan staat dus de samenwerking met onze partners om samen het geheugen van de regio Waterland actief vorm te geven. Uitvoering van de (project)-activiteiten doet het Waterlands Archief samen met de gemeenten, de Bibliotheek Waterland, Cultuurhuis Wherelant, musea en historische verenigingen, het hoogheemraadschap, en dergelijke. Waar mogelijk wordt aangesloten bij bestaande activiteiten van de gemeenten en andere organisaties. Het Waterlands Archief werkt niet alleen nauw samen met partners in de regio Waterland maar ook daarbuiten. Bijvoorbeeld met de andere archiefdiensten in Noord-Holland. Intensievere samenwerking met het Gemeentearchief Zaanstad blijft daarbij in beeld.

Uitgewerkt naar de verschillende kerntaken betekent dit:

Publiek

Beschikbaar stellen van de collectie aan een zo breed mogelijk publiek, in de studiezaal, via de website en door educatie en voorlichting. De publieke taak van het Archief komt voort uit de Archiefwet, die overheidsorganisaties oplegt om archieven publiek toegankelijk te maken. Deze taak wordt breed ingevuld: met de studiezaal, door (genealogische) bronnen aan te bieden via de website en door educatieve projecten. De maatschappelijke functies die hieraan gekoppeld zijn: collectief geheugen en betrouwbare informatiebron. Door een aantal ontwikkelingen verandert de invulling van de publieke taak. Studiezalen van Archieven zijn steeds minder vaak hele dagen geopend. Er werd al gewerkt op afspraak tijdens de Coronacrisis. Op afspraak werken is ook het model voor de toekomst.

Beheer

Beheer van de archieven en deze toegankelijk maken door inventarisatie, overbrenging van gemeentelijke archieven en acquisitie van particuliere archieven die een aanvulling vormen op de collectie. Archief dat niet beschikbaar is, bestaat in de ogen van de bezoeker niet. Daarom is het belangrijk dat alle archieven minimaal op het niveau van plaatsingslijst toegankelijk zijn. Inmiddels zijn alle overheidsarchieven toegankelijk door middel van een inventaris. De inspanning zal de komende jaren dan ook gericht zijn op het toegankelijk maken van de archieven van particulieren en instellingen zoals de uitgebreide archieven van de waterschappen (HHNK). Daarnaast wordt verder gewerkt aan een moderne en robuuste infrastructuur voor duurzaam toegankelijke digitale archieven.

Toezicht

Advies aan archiefvormers over informatiebeheer en inspectie van tijdige overdracht van de gemeentelijke archieven en van de kwaliteit van de archiefvorming bij de aangesloten gemeenten. Het Waterlands Archief legt de nadruk op advies vooraf in plaats van inspectie achteraf. Zo wordt vroegtijdig het advies van het Waterlands Archief ingewonnen bij de aanschaf en inrichting van systemen. Als gevolg van de nieuwe positionering komen gemeenten vaker proactief met vragen bij het Waterlands Archief. Deze koers wordt voortgezet.

En verder:

Organisatie

Het Waterlands Archief is op weg een knooppunt te worden in toezicht op, beheer van en toegang tot informatie. Dit betekent ook dat we meebewegen op de ontwikkelingen bij de gemeenten en in de regio. Dat vraagt om een wendbare organisatie die projectmatig werkt. De beweging is: van een lijnorganisatie naar een projectorganisatie. Dat betekent niet dat alle werk in projectvorm wordt uitgevoerd, veel werkzaamheden worden dag voor dag uitgevoerd.

Samenwerking

In 2023 is het WA een samenwerking aangegaan met Purmerend voor de ondersteuning van de financiële bedrijfsvoeringstaken. De samenwerking met historische verenigingen, onderwijsinstellingen, musea en bibliotheken wordt voortgezet.

DOELSTELLINGEN: WAT WILLEN WE BEREIKEN IN 2026-2029

Het WA acteert in een dynamische omgeving die van invloed is op de uitvoering van onze taken. De belangrijkste ontwikkelingen zijn: vergrijzing van de bevolking en onze bezoekers, toename van eenzaamheid en individualisme, uitbreiding toepassingsmogelijkheden van kunstmatige intelligentie, verdere digitalisering, openbaarheid versus privacy, regionale geschiedenis en eigen identiteit, verhalen voor een cultureel breed publiek, samenwerking met partners en nieuwe bedrijven, (lokale) politieke ontwikkelingen en meer aandacht voor verduurzaming. Op basis van deze ontwikkelingen komen we tot de volgende strategie:

Collectief geheugen van Waterland

- Actief verwerven van particuliere archieven als aanvulling op de gemeenten
- Ondersteunen van de gemeenten met het beheren van de 'collectie Waterland'
- Opzetten van een historische 'verhalenbank' per dorp/ gemeente van Waterland
- Particuliere archiefvormers tegen betaling adviseren over archiefbeheer en -bewerking
- Organiseren van tentoonstellingen, publicaties, bijeenkomsten op basis van onderzoek
- Artificiële intelligentie inzetten om informatie beter te ontsluiten

Duurzaam, toegankelijk en betrouwbaar

- Duurzame toegankelijkheidsstrategie voor digitale archieven
- Inzetten van nieuwe technieken zoals blockchain en NFT's voor authenticiteit
- NIS2 voor informatiebeveiliging
- Actieve openbaarmaking van gemeentelijke dossiers vanwege Woo
- 'Scannen op verzoek' invoeren tegen betaling
- Werken met Linked (open) data vanwege toegankelijkheid

Expertisecentrum, advies en inspectie

- Gemeenten en particuliere archiefvormers met kennis ondersteunen
- Actief delen van informatie met de regio
- Samenwerken met archiefdiensten om expertise te delen
- Aansluiten bij de gemeentelijke processen bij advies (archiveren by design)
- Meer zichtbaar zijn voor particuliere archiefvormers/ erfgoedadvies geven
- Aansluiten bij de gemeentelijke processen bij inspectie (systeemtoezicht)

Organisatieontwikkeling

- Bij vertrek van medewerkers wordt kritisch beoordeeld of herbezetting noodzakelijk is
- Inzetten op verduurzaming van de bedrijfsvoering (in overleg met gemeente Purmerend)

VERWACHTINGEN ten aanzien van 2026-2029

De belangrijkste ontwikkelingen zullen zijn:

Nieuwe Archiefwet

De Archiefwet zal naar verwachting in 2026 ingaan waardoor onder andere archieven van overheden na 10 jaar openbaar zullen worden (is nu 20 jaar) en in beheer overgedragen aan het Waterlands Archief. Verder zal de nieuwe Archiefwet beter aansluiten bij de praktijk van het digitaal informatiebeheer en daardoor naar verwachting beter opgevolgd worden. De nieuwe Archiefwet verandert niet de kerntaken van het Archief. Wel komen er een aantal nieuwe werkzaamheden bij zoals het anonimiseren van beperkt openbaar archief.

Nieuwe Informatiewet

Wet- en regelgeving over overheidsinformatie is momenteel in diverse wetten ondergebracht, denk aan de Archiefwet, de Wet Open Overheid en de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Zowel KVAN, VNG en BZK hebben vastgesteld dat samenhang ontbreekt en een algemene Informatiewet gewenst is. BZK heeft inmiddels het initiatief genomen om te komen tot een dergelijke Informatiewet, vergelijkbaar met de Algemene Wet Bestuursrecht.

Herontwikkeling Waterlandkwartier

De wijk rond de Waterlandlaan zal de komende jaren een transformatie ondergaan naar een tweede stadscentrum. Een van de plannen is het verplaatsen van het station Purmerend naar de Waterlandlaan, voor de deur van het Waterlands Archief. Het Waterlands Archief speelt hierop in met een ontmoetingspunt voor bezoekers voor het organiseren van tentoonstellingen, publicaties en bijeenkomsten op basis van onderzoek.

Scannen op verzoek

Een andere vernieuwing is het zogenaamde 'scannen op verzoek' tegen betaling. Daarmee bieden we een complete platformfunctie voor de regio Waterland. Na de voorbereiding in 2025 starten we in 2026 met deze dienst voor de aangesloten overheden (gratis), het HHNK en particulieren (tegen betaling).

Artificiële intelligentie inzetten om informatie beter te ontsluiten

Digitaal breiden wij ons aanbod verder uit (Waterland op de kaart, Wat staat daer, Geschiedenislokaal waterland). Artificiële intelligentie (AI) kan een belangrijke rol gaan spelen om informatie beter te ontsluiten. Daarmee geven we onze informatie in verschillende vormen een groter bereik.

Actieve openbaarmaking van gemeentelijke dossiers vanwege Woo

Papieren archieven worden ook al bijna 50 jaar beschikbaar gesteld in de studiezaal van het WA. Gedigitaliseerde en digitale archieven worden 'actief openbaar gemaakt' op de website van het WA, zoals de gedigitaliseerde bouwdossiers. Het WA kan ook een rol spelen in de actieve openbaarmaking van bijvoorbeeld gemeentelijke dossiers vanwege de Wet open overheid (Woo): het 'archief als nutsvoorziening'.

Digitalisering bouwvergunningen

Het project Digitalisering bouwvergunningen wordt in 2027 afgerond. Dat betekent dat de meest opgevraagde bron zoveel mogelijk online beschikbaar zal zijn. Slechts een klein deel zal in overleg met de gemeenten om cultuurhistorische redenen op papier bewaard worden. Naar verwachting zijn er dan minder bezoekers te verwachten bij het Waterlands Archief. Dat geeft ruimte om ander onderzoek te ondersteunen.

FINANCIËLE KADERS 2026-2029

Programma Waterlands Archief

Inleiding

Deze nota beschrijft de kaders waarbinnen de programmabegrotingen 2026 en meerjarenramingen 2026-2029 zijn opgesteld. Daarin zijn ook de betreffende cijfers weergegeven. Alleen de belangrijkste (financiële) ontwikkelingen en risico's worden in deze kadernota opgenomen. Bij het vaststellen van de kaders is rekening gehouden met de normen zoals vastgelegd in het GTK GR 2022 (Gemeenschappelijk Financieel Toezichtskader Gemeenschappelijke Regelingen). Zo is de begroting structureel en reëel in evenwicht en zijn de ramingen volledig en realistisch. De kosten met betrekking tot het project Digitalisering bouwvergunningen zijn apart inzichtelijk gemaakt in een zelfstandig programma.

Personeelskosten

In de ramingen wordt uitgegaan van het bestaande personeelsbestand. Daarbij wordt rekening gehouden met de mogelijke stijging van periodieken bij medewerkers die nog niet het einde van hun salarisschaal hebben bereikt. Voor indexering van de bedragen in de meerjarenraming zijn de percentages uit de voorjaarsnota (2025) van de gemeente Purmerend gehanteerd. Bij natuurlijk verloop door pensionering van medewerkers wordt kritisch gekeken of de functie wellicht (deels) niet opnieuw hoeft te worden ingevuld. In 2023 is er een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met de gemeente Purmerend op het gebied van bedrijfsvoeringstaken. Bij het aangaan van de overeenkomst leidde dat tot een geraamde extra kostenpost van € 60.000 bij de kosten van inhuur derden welke wordt gedekt door hogere gemeentelijke bijdragen. Voor 2026 is dat bedrag voor inhuur Purmerend geïndexeerd naar € 63.100.

Kapitaallasten

Aan de hand van de bestaande kapitaalstaat en de investeringsprognoses voor 2026-2029 zijn de kapitaallasten geraamd. Naast de afschrijvingslasten worden hieronder ook de interne rentelasten en de rente op externe leningen opgenomen. Er is en wordt geen vervangingsreserve gevormd voor toekomstige investeringen. Het bestuur heeft dat besloten bij de behandeling van de concept begroting 2024 in 2023.

Specifieke kosten

Onder de specifieke kosten zijn de kosten opgenomen van activiteiten, voorlichting, educatie, conservering, restauratie, eigen bibliotheek, archiefbehoeften, digitalisering en kosten van het E-depot en tentoonstellingen. Het bestuur heeft ervoor gekozen de middelen voor de jaarlijkse tentoonstelling te halveren. Dit is besloten tijdens de behandeling van de scenario's 2026 en verder in februari 2025. De specifieke kosten worden geraamd naar de te verwachten realistische kosten.

Overige kosten

De huisvestingskosten bestaan deels uit een bedrag aan erfpacht dat jaarlijks gelijk blijft. De overige huisvestingskosten, administratiekosten, bureau- en algemene kosten worden geïndexeerd aan de hand van de geraamde CPI.

Gemeentelijke bijdragen

De totale reguliere gemeentelijke bijdragen zijn voor 2026-2029 gebaseerd op de begrote lasten verminderd met de geraamde overige baten en inkomsten. Vervolgens worden de bijdragen naar gemeente gespecificeerd aan de hand van drie verschillende verdeelsleutels op basis van de strekkende meters papieren archief, de gibibytes digitaal archief en de inwoneraantallen. Door de digitalisering van archieven zal het papieren archief uiteindelijk in omvang afnemen en het digitale archief toenemen maar de verhouding waarin dat gebeurt, is lastig vast te stellen. Na afloop van het jaar wordt bij het opstellen van de jaarrekening een afrekening gemaakt naar de gemeenten waarbij de verschillen tussen de vooraf geraamde en achteraf vastgestelde hoeveelheden archief en

Het mogelijk vervallen van de Koepelvrijstelling BTW heeft invloed op de BTW-verrekening van de gemeentelijke bijdragen. Dat is dan waarschijnlijk in de begroting 2027 voor het eerst zichtbaar

Overige baten en inkomsten

Indien van toepassing zijn op de geraamde inkomsten eveneens de verwachte prijsstijgingen volgens de nationale consumentenprijsindex (CPI) verwerkt.

Dottaties/onttrekkingen reservers

Er zijn geen dotaties of onttrekkingen geraamd aangezien het streven is om de kostenrealisatie binnen de gestelde begrotingsgrenzen te houden.

Resultaat

Dit betreft het verwachte resultaat over het boekjaar. Omdat het weerstandsniveau in de afgelopen jaren op een aanvaardbaar niveau is gebracht, wordt er geen (positief) resultaat begroot.

FINANCIËLE KADERS 2026-2029

Programma Digitalisering bouwvergunningen

Inleiding

Op advies van de accountant zijn met ingang van 2023 de kosten met betrekking tot het project Digitalisering bouwvergunningen apart inzichtelijk gemaakt in een zelfstandig programma. De dekking van deze kosten komt uit een onttrekking uit de gelijknamige bestemmingsreserve. Deze reserve is in 2017 gevormd uit het positieve resultaat na de opheffing van het ISW. Voor iedere gemeente is toen een bedrag gereserveerd naar rato van de inwoneraantallen in dat jaar. Als individuele gemeenten hun deel van de reserve hebben benut, doteren zij het geprognotiseerde tekort aan de reserve. De gekozen werkwijze om de gemeenten te laten doteren en de kosten te onttrekken blijft in stand tot het einde van het betreffende project. Naar verwachting wordt het laatste blok in 2027 gedigitaliseerd.

Personeelskosten

In de ramingen is een eigen medewerker van het Waterlands Archief opgenomen welke voor 32 uur per week aan het project werkt. Er wordt rekening gehouden met de mogelijke stijging van periodieken zolang hij nog niet het einde van zijn salarisschaal heeft bereikt. Voor indexering wordt de geprognotiseerde loonvoet sector overheid gebruikt.

Specifieke kosten

De kosten van GMS met betrekking tot het digitaliseringswerk vormen de hoofdmoot van de kosten. Deze zijn vastgelegd in een raamovereenkomst. Op de overige kosten worden de verwachte prijsstijgingen volgens de nationale consumentenprijsindex (CPI) begroot.

Gemeentelijke bijdragen digitalisering bouwvergunningen

De genoemde bedragen zijn de geplande dotaties aan de reserve Digitalisering bouwvergunningen. De bedragen worden bij de halfjaarlijkse voorschotten aan het WA meegenomen.

Dottaties/onttrekkingen reservers

Dit betreft de dotaties aan en de onttrekkingen uit de reserve digitalisering bouwvergunningen. De dotaties zijn de bedragen die aan de hand van de (oorspronkelijke) begroting door de betreffende gemeenten zijn betaald en worden in het jaar van betaling toegevoegd aan de reserve. De onttrekkingen zijn gelijk aan de gerealiseerde kosten in het betreffende jaar.

Resultaat

Het verwachte resultaat over het boekjaar is steeds nihil.

Meerjarenraming van baten en lasten 2026-2029

(in euro's)

Waterlands Archief	2026	2027	2028	2029
Personeelskosten	€ 1.198.500	€ 1.251.400	€ 1.378.400	€ 1.438.700
Kapitaallasten	€ 126.730	€ 118.760	€ 112.100	€ 108.700
Huisvestingskosten	€ 289.700	€ 292.500	€ 295.400	€ 298.300
Administratiekosten	€ 104.600	€ 106.700	€ 108.800	€ 111.000
Subsidies en bijdragen	€ -	€ -	€ -	€ -
Specifieke kosten	€ 119.881	€ 122.270	€ 124.770	€ 127.270
Bestuurskosten	€ 100	€ 100	€ 100	€ 100
Bureau- en algemene kosten	€ 34.000	€ 34.700	€ 35.400	€ 36.100
Onvoorziene uitgaven	€ 10.000	€ 10.000	€ 11.000	€ 11.000
Totaal kosten	€ 1.883.511	€ 1.936.430	€ 2.065.970	€ 2.131.170
Gemeentelijke bijdragen	€ 1.752.031	€ 1.806.130	€ 1.936.170	€ 2.001.570
Leges	€ -	€ -	€ -	€ -
Renten	€ 23.700	€ 20.900	€ 18.200	€ 15.800
Specifieke inkomsten	€ 103.500	€ 105.100	€ 107.200	€ 109.300
Subsidies en bijdragen	€ -	€ -	€ -	€ -
Overige inkomsten	€ 4.280	€ 4.300	€ 4.400	€ 4.500
Totaal baten	€ 1.883.511	€ 1.936.430	€ 2.065.970	€ 2.131.170
Dotatie/onttrekking reserves	€ -	€ -	€ -	€ -
Resultaat	€ -	€ -	€ -	€ -

Digitalisering Bouwvergun.	2026	2027	2028	2029
Specifieke kosten	€ 215.440	€ 178.008	€ -	€ -
Totaal kosten	€ 215.440	€ 178.008	€ -	€ -
Gem. bijdr. digital. bouwv.	€ 170.911	€ 136.794	€ -	€ -
Totaal baten	€ 170.911	€ 136.794	€ -	€ -
Dotatie/onttrekking reserves	€ 44.529	€ 41.214	€ -	€ -
Resultaat	€ -	€ -	€ -	€ -